

Kommentarer etter befaring – søknad om vassdragskonsesjon i Røyklibotn

Vi viser til befaringen i forbindelse med Neptun Salmo AS sin søknad om ny vassdragskonsesjon i Røyklibotn.

Vi opplevde befaringen som nyttig og konstruktiv, med gode diskusjoner mellom de fremmøtte. Befaringen ga også anledning til å se større deler av vassdraget og forholdene ved demningen i Heimvatnet i sammenheng.

I etterkant av befaringen opplyste Tore Opdahl at deltakerne, dersom de ønsket det, kunne sende inn skriftlige kommentarer knyttet til forhold som ble diskutert og observert under befaringen. Selv om den ordinære høringsfristen er utløpt, ønsker Neptun Salmo å benytte denne muligheten.

Vi ønsker innledningsvis å understreke at vassdragsøkologi og fiskevandring ikke er vårt fagområde. Våre kommentarer må derfor forstås som observasjoner og vurderinger fra tiltakshavers side, basert på kjennskap til området, dagens drift og det som kom frem under befaringen. Vi ønsker ikke å trekke bastante faglige konklusjoner, men mener enkelte faktiske forhold bør belyses og tas med i den videre vurderingen.

Overordnet er Neptun Salmo positiv til å legge til rette for oppvandring av fisk. Samtidig mener vi det er viktig å ha en forholdsmessig og realistisk tilnærming til hvilke tiltak som gjennomføres, sett opp mot de faktiske forholdene i vassdraget og sannsynligheten for at fisk kan vandre gjennom hele den aktuelle elvestrekningen.

Vi ønsker særlig å kommentere tre forhold:

1. Plassering av minstevannføring

Under befaringen ble det diskutert hvor minstevannføringen bør tilføres vassdraget – enten ved selve demningen eller slik løsningen er i dag, hvor vannet tilføres den øverste naturlige kulpen nedstrøms demningen, om lag 15–20 meter nedenfor.

Neptun Salmo mener dagens løsning, med tilførsel av minstevannføringen direkte til denne kulpen, har flere klare fordeler.

Vår forståelse er at den korte strekningen mellom demningen og kulpen også under naturlige forhold vil kunne ha hatt svært liten vannføring eller vært tørrlagt i perioder. Slik er situasjonen også tidvis i dag. Etter det vi forstår, sammenfaller disse periodene normalt ikke med de viktigste periodene for oppvandring av ørret eller laks.

Slik vi ser det, bør et sentralt formål med minstevannføringen være å sikre vann og tilfredsstillende forhold i den øverste kulpen, blant annet dersom fisk oppholder seg der i påvente av tilstrekkelig vannføring til videre oppvandring mot Heimvatnet. Ved å tilføre minstevannføringen direkte til kulpen sikres kontinuerlig tilførsel av friskt vann.

Dagens løsning har også en betydelig teknisk fordel. Vannet føres frem på selvføll og løsningen er derfor enkel, stabil og forutsigbar. Den krever i liten grad tekniske installasjoner, energibruk, service eller løpende tilsyn. Risikoen for driftsstans i tilførselen av minstevannføring er dermed svært liten.

Dersom minstevannføringen i stedet skal tilføres ved demningen, kan dette etter vår forståelse innebære behov for mer tekniske løsninger. Vi mener derfor at både hensynet til stabil vannføring og driftssikkerhet taler for å videreføre dagens løsning, med minstevannføring tilført den øverste kulpen nedstrøms demningen.

2. Tilrettelegging ved demningen – konsentrert overløp og kulper

Under befaringen ble det også diskutert hvordan det kan legges bedre til rette for at fisk i lengre perioder får mulighet til å passere selve demningen.

Blant løsningene som ble diskutert, var en noe bredere og dypere spalte i demningen som kan samle og konsentrere vannføringen. I forlengelsen av denne kan det etableres en tydeligere og mer konsentrert vannrenne ned mot den øverste kulpen.

Det ble også diskutert om det kan etableres to til tre mindre kulper eller hvileområder i denne strekningen.

Neptun Salmo oppfatter dette som en interessant og forholdsvis skånsom løsning. Slik vi ser det, bør dette kunne gjennomføres med bruk av naturstein i ulike størrelser og uten omfattende tekniske konstruksjoner eller store inngrep i terrenget.

En slik løsning vil etter vår vurdering kunne bidra til å konsentrere tilgjengelig vann og dermed gi bedre fysiske forhold for eventuell oppvandring i perioder hvor vannføringen tillater dette.

Vi er derfor positive til å arbeide videre med en slik løsning, forutsatt at den nærmere utformingen skjer i dialog med relevant fagkompetanse og myndighetene.

3. Naturlige vandringsbarrierer i vassdraget

Et forhold vi mener er viktig å ha med i den videre vurderingen, er de naturlige vandringsforholdene i resten av vassdraget.

Under befaringen ble det sett på minst to steder som kan utgjøre naturlige vandringsbarrierer, særlig for mindre fisk.

Den ene ligger på strekningen mellom demningen og den øverste kulpen nedstrøms demningen. Den andre ligger etter vår vurdering om lag 200–250 meter oppstrøms elvens utløp.

Dette ble også kommentert under befaringen, men vi mener forholdet er viktig å dokumentere og ta med videre, særlig med tanke på eventuell senere vurdering av om tiltakene ved demningen har hatt ønsket effekt.

Etter det vi kjenner til, er det ved undersøkelser de senere årene funnet fisk på den nedre delen av elvestrekningen, mellom utløpet og den aktuelle naturlige vandringsbarrieren, mens det ikke er registrert fisk ovenfor denne.

Aqua Kompetanse har også gjennomført prøvafiske i den øverste kulpen nedstrøms demningen i nyere tid uten at det ble påvist fisk.

Vi mener dette er et relevant forhold. Resultatene kan indikere at fiskens mulighet til å nå den øvre delen av vassdraget begrenses av naturlige forhold lenger ned i elven, uavhengig av demningen.

Det er viktig for oss å understreke at vi ikke mener å trekke en endelig biologisk konklusjon på bakgrunn av dette. Vi mener likevel at forholdet bør undersøkes og dokumenteres nærmere.

Dette har også betydning dersom Neptun Salmo på et senere tidspunkt skal dokumentere effekten av tiltak ved demningen. Tiltak som konsentrert overløp, kulper og tilrettelegging ved selve demningen vil i utgangspunktet ikke endre de øvrige naturlige vandringsforholdene lenger ned i vassdraget.

Dersom fisk ikke når frem til området ved demningen som følge av naturlige vandringshindre lenger ned, vil det være vanskelig å bruke manglende registrering av fisk ovenfor demningen som et isolert mål på om tiltakene ved demningen fungerer eller ikke.

Elveløpet og eksisterende mur

Mot slutten av befaringen ble det også diskutert hvorvidt en eksisterende mur langs øvre del av vassdraget kan ha påvirket elveløpet sammenlignet med tidligere.

Neptun Salmo har startet arbeidet med å lete etter eldre bilder og annen dokumentasjon som eventuelt kan bidra til å belyse hvordan området og elveløpet har sett ut tidligere.

De personene vi så langt har vært i kontakt med og som kjenner området fra tidligere, har samme forståelse som oss: Muren er etablert på fjell/berg, og bergpartiet på dette stedet lå også tidligere høyere enn den øvrige delen av elveløpet. På bakgrunn av dette er vår foreløpige vurdering at muren ikke har endret hvilken del av området hovedvannføringen følger.

Dersom man likevel hypotetisk legger til grunn at deler av vannføringen tidligere gikk over et større område på denne siden, ville dette etter vår vurdering først og fremst medført et bredere og grunnere elveløp. Vannet ville dermed blitt fordelt over en større bredde og fått mindre konsentrert vannføring.

Også her ønsker vi å være varsomme med å trekke konklusjoner før eventuell historisk dokumentasjon er innhentet. Dersom vi finner relevante eldre bilder eller annen dokumentasjon, vil vi gjerne oversende dette til NVE.

Avsluttende kommentar

Neptun Salmo er positiv til tiltak som på en praktisk og forholdsmessig måte kan bedre muligheten for fiskevandring i vassdraget. Diskusjonen under befaringen rundt konsentrert overløp ved demningen, en tilrettelagt vannrenne og etablering av enkelte kulper fremstår etter vår vurdering som tiltak det kan være naturlig å arbeide videre med.

Samtidig mener vi det er viktig å se demningen som én del av et større vassdrag. De naturlige vandringsforholdene nedstrøms demningen bør derfor inngå i vurderingen av både hvilke tiltak som er hensiktsmessige og hvordan effekten av tiltakene senere skal dokumenteres.

Vi håper disse kommentarene kan være et nyttig bidrag i NVEs videre behandling av saken.

Med vennlig hilsen

Anders Bjørkli
Daglig leder
Neptun SalmoAS